

Eeva Kilpi

UNTA VAIN

w s o y

Eeva Kilpi
UNTA VAIN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

ENSIMMÄINEN PAINOS

RUNOLAINAUKSET:

V. A. KOSKENNIEMEN RUNO KAIVATULLE TEOKSESTA ELEGIOJA, 1917
HERMANN HESSEN RUNOSÄKEET TEOKSESTA LASIHELMIPELI
(DAS GLASPERLENSPIEL, 1943) ON SUOMENTANUT ELVI SINERVO.

© EEVA KILPI

TEOS ON ILMESTYNYT ENSIMMÄISEN KERRAN 2007.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
LÖNNROTINKATU 18 A, 00120 HELSINKI

ISBN 978-951-0-53617-9

PAINETTU EU:SSA

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@wsoy.fi

Olen palannut! Olen palannut! Olen saapunut! Hyvää päivää, piha. Hyvää päivää, talo. Hyvää päivää, koiranputket ja pitkä heinä. Ja hyvää kesää.

Hän seiso i keskellä pihaa ja kumarteli kohti taloa, navettaa ja aittoja, kohti kalliota, joka tuskin enää erottui eteen kasvanneitten puitten takaa ja kohti harjua, jonka taakse aurinko parhail laan laski. Olen tullut – en kotiin, mutta ikään kuin kotiin, ja se saa todellakin riittää tässä maailmassa jossa...

Ei ollut tarpeen lopettaa lausetta. Itselle voi oikein hyvin puhua katkonaisin lausein ja tulla ymmärretyksi. Voi jopa puhua itselleen ääneen, jos se tuntui tarpeelliselta. Hyvää päivää, torppaseni, hän sanoikin ääneen ja tuns i, että se oli paikallaan. Pääskynen lensi visertäen hänen ylitseen, sitten toinen, matalalta, sekin visertäen. Ei ole totta, hän sanoi, oleteko tekin saapuneet juuri nyt? Hauska nähdä. Käykää tekin taloksi. On avattava liiterin ovi, hän ajatteli. On liikuttava pihalla, puheltavakin, pääskys et pitävät ihmisäänistä, se merkitsee niille elämää ja lupauksia ilmaan tupsahtelevista hyönteisistä. Enkö s minä kimpsuinen i ja kampsuinen i vastaakin pi entä karjaa, tai ainakin vuohta, tai miksei vanhaa hevosta, joka ei enää tee työtä vaan huolehtii vain omasta syömisestään ja käyskentelee laitumella.

Hän otti kantamukset käsiinsä ja alkoi tallata polkua portaita kohti. Anteeksi, anteeksi, hän sanoi, suokaa anteeksi,

heinät. Nuoren heinikon tuoksu tulvahti hänen sieraimiinsa joka askeleella, ikään kuin heinät olisivat vastanneet hänen anteeksipyyntöihinsä, tervehtineet häntä, toivottaneet tervetulleeksi omalla kielellään, tuoksullaan, alkukesäisellä vihreydellään ja taipuneet kumartamaan maahan saakka hänen edetessään pihan yli. Tällaiseen mahtipontisuuteen hänetkin siis pakotettiin, tallaamiseen, maahan polkemiseen.

Mutta hänenkin oli kumarruttava. Sireenit olivat kasvaneet valtaviksi molemmiin puolin portaita oven eteen ja ne pakottivat hänet kyyristymään. Vanhan polun pohja näkyi yhä niiden alla ja tuttu kivi liikahti kuin eilen hänen tallatessaan sille. Hän kohotteli tieltään oksia jotka olivat täynnä kukkaterttuja. Vähänpä te olette ajatelleet, hän sanoi. Tukkia nyt polku tuolla tavalla, eikö teille tullut mieleen, että minä saatan yhtenä kauniina päivänä palata? Ja entäpä jos minulla olisi ollut mukana se mies, jonka takia täältä lähdin? Vesurin kanssa hän olisi käynyt teidän kimppuunne – vaikka (hän ajatteli) tuskin Ron olisi osannut vesuria käyttää tai edes tiennyt mikä vesuri on. Ja entäpä jos minä olisin muuttanut Kanadassa; hyvä luoja niitä avoraiskioita, joita sielläkin tehdään, vaikka maassa on voimakas ympäristöliike ja luonnolle aivan vereslihalle saakka herkistyneitä loistavia kirjailijoita. Entäpä jos minä siellä vieraillessa maalla olisinkin etääntynyt teistä, entä jos sydämeni olisi kovettunut, entä jos minusta olisi tullut välinpitämätön – indifferent? (Miten usein Ron sanoikaan: »I am indifferent» saadakseen olla rauhassa.)

Hän kohotti kaksin käsin kukkivia oksia; näin hän oli saapunut tänne metsämökkiinsä jo muutamana aikaisempana keväänä – kokeeksi, nyt päättäneenä jäädä. Vai kokeiluako tämäkin vain oli? Kokeiluako kaikki? Kokeiluako koko elämä ilman sen kummempaa lopputulosta? No hei, eipäs nyt liikuttu... Päästäkää minut sisään, uskon, uskon, että te suljette

minut syliinne, halatkaa, halatkaa vain, minä aivan pyörryn teidän lähentelystänne ja vajoan tuonne kyitten joukkoon – toivottavasti ne ovat hengissä. Heti kun pystyn, minä tuen teidät heinäseipäitten avulla niin kuin ennenkin, niitähän on tuolla kuusten alla.

Portailla kukki metsämansikka, portaitten vieressä kivijalan juuressa sudenmarja. Toisella puolen portaita sotkeutuneena sireeninvesoihin kasvoi villi valkoherukka; siinä oli jo pieniä raakileita. Sen oksien alla kivikasassa oli talon avain – toivottavasti tallella, sitähän vartioivat sisiliskot ja käärmeet ja lukuisat myrkylliset madonluvut, loitsut ja taiat. Oli se siellä: ruostunut, märkäkin, paikassa, josta jokainen olisi osannut sitä etsiä. Se oli siellä kuin virantoimituksessa, koska niin kuului olla; avain talvi-unilla, leposijallaan. Varsinainen salpa ja talonvahti oli pitkä keppi nojallaan ovea vasten, paikallinen tapa kertoa, että emäntä oli muilla mailla, jättäkää talo rauhaan. Se oli siis pysynyt siinä läpi sateitten, myrskyjen ja lumentulojen, halki vuodenaikojen, eivätkä eläimetkään olleet sitä siirtäneet, vaikka aukko kynnyksen alla oli suurentunut ja sammaloituneen yläportaana yli johti selvä kulkuväylä, lumikon? hillerin? vaiko vain päästäisen?

– Minä irrottaudun nyt sinun syleilystäsi, Anna Maria sanoi työntäessään sireeninoksat syrjään ja ravistellessaan olkapäilleen irronneet kukat kaulaltaan. – Hillitkäämme itsemme, minun on nyt avattava tämä ovi.

Hän sovitti avaimen lukkoon ja kohotti ovea toisella kädellään, niin piti tehdä. Miten minä rakastankaan ränsistyneitä taloja ja ovia jotka melkein hajoavat käsiin...

Hän oli lukenut lentokoneessa kaksi tunnetun amerikkalaisen kirjailijan pienoismaania, jotka päättyivät siihen että päähenkilö itki. Se oli ollut molemmissa kirjoissa vapahtava kokemus, oman sisimpänsä myöntäminen, suurkaupungin

ihmiselle miltei ulottumattomissa. Täällä metsässä sitä ei voinut välttää, hän tiesi sen, ja sitä hän oli tullut tänne etsimään. Perinpohjaista sisintään. Ja sen päätteeksi lepoa, syvää levollisuutta, rauhoittunutta oloa elämän juoksemisten jälkeen. Olikohan se liikaa toivottu?

Hän astui kuistille. Lattialaudat notkuivat, mutta ne kannattivat yhä. Pimeä porstua. Sitten tuoksu jota voi nimittää vain vanhuudeksi tulvahti vastaan. Tupa. Hyvä päivää, tupa. Hän oli opettanut Ronin sanomaan »tupa» jo silloin kun he olivat olleet täällä ensimmäistä kertaa. Ei mikään muu sana, ei mikään käännös vastannut sanaa »tupa». Tupa oli koko talon sielu, sen ydin, jonka ympärille kaikki muu ryhmittyi. Se kokosi perheenjäsenet ja heidän askareensa yhteen, mutta se otti avosylin vastaan myös vieraat, hän oli selittänyt. Astuessaan tupaan vieras astui talon ja perheen sydämeen, ruoanlaiton ja läksyjä lukevien lasten keskelle, rukin, kiikkutuolin ja pitkän pöydän hallitsemaan tilaan, jota seinänvieruspenkit reunustivat. Vieraan kuului istuutua ovensuupenkin päähän, mutta jo siinä hän oli mukana kaikessa. Tupa ei voinut olla vastaanottamatta jokaista tulijaa, sellainen oli sen luonne, eikä sitä muuttanut edes asukkaan kauan kestänyt poissaolo.

Anna Maria laski kantamuksensa penkin päähän ja lattialle, enimät varusteet ja eväät olivat yhä autossa. Lattialaudat parahtelivat ja vongahtelivat hänen astuessaan niille. Oli kuin joku – mummi? täti? talon vanhaemäntä? lauma serkkuja? sisko? oma äiti? koko suku? – olisi hämmästyneenä lyönyt käsiään yhteen ja huudahdellut: hyvänen aika, kappas vain, katsokaas kuka sieltä tulee, voi minun päiviäni! Ja sulkenut syliinsä. Rutistanut.

Anna Maria kävi istumaan pöydän taakse. Penkki vingahti. Koirat, hän muisti. Miten ne ilakoivatkaan aina kun joku läheinen saapui. Miten ne ilmaisivatkaan kaiken sen mitä

jokainen tunsi, ottivat koko olemuksellaan osaa ihmisten sielunelämään. Kantoivat sitä mielessään joka hetki valmiina osallistumaan.

– Minä en itke, Anna Maria ajatteli. En itke. Otan kaiken vastaan, annan kaiken tulla ja huuhtoa lävitseni, mutta en itke. Olen jo itkuni itkenyt. Se olisi aivan liian helppoa nyt. Se olisi miltei väistämistä. Minun on mentävä kaikkea vastaan ja kohdattava se. Kohdattava mitä? Todellisuuteni. Elämäntilanteeni. Ikäni. Vanhuuteni. Minun on koottava voimani.

Ja tosiaankin: kun hän katsoi ikkunasta ulos vihreyteen joka ympäröi häntä kaikkialta ja ikään kuin lähestyvänä, hänestä tuntui, että ellei hän kokoaisi voimiaan ja pitäisi pintaansa, tämä rehevyys, tuo kasvu joka näytti tapahtuvan silmissä joka hetki, tuo pakahduttava kauneus musertaisi hänet alleen, niin kuin se juuri nyt näytti musertavan vehmauteensa kaiken menneenvuotisen, vanhan ja heikon, ja sitten vain kukkivan sen haudalla.

Oli koottava voimansa ja ryhdyttävä siivoamaan. Miten symbolista ja realistista. Katossa oli ampieispesä, ehkä viimekesäinen, ehkä jo edelliskesäinen. Kuolleita ampieisia oli kuin kylvetty pitkin lattiaa ja penkkejä; ketarat pystyssä, olisi isä sanonut, kuin viime hetkillään rukoillen, olisi sanonut äiti. Miksi ne eivät olleet osanneet ulos, kun kerran olivat osanneet tulla tänne sisään ja jopa pesiä tänne? Luonto ei vastaa, luonto ei selitä, se tapahtuu. Jospa ihminenkin vain tapahtuu; miten vapauttavaa se olisikaan. Että kaikki mikä ihmiselle tapahtuu olisi vastustamatonta ja vaihtoehtotonta? Ei. Sehän sulkisi kokonaan pois vastuun, niin sanotusta vapaasta tahdosta puhumattakaan. Sellainen käsitys loisi näennäisesti ristiriidattoman maailman tai ainakin sieluntilan. Lähentelisi fatalismia. Ei, ei sovi minulle. Minunhan on kannettava vastuuta kaikesta, koko maailmasta, ja kiemurreltava syyllisyyden,

velvollisuudentunteen ja itsesyytösten kynsissä. Eikös se ole ihmiskohtalo perimmäisillään, ilman ulospääsyä, aivojen ja kurkunpään evoluution seuraus? Länsimaisen ihmisen osa ainakin, hän oli selittävinään. Kenelle? Ronilleko? Ei, ei enää Ronille. (Ja heti kun hän oli ajatellut niin, hänelle tuli huono omatunto.)

Ampiaispesä ei ollut sellainen pyöreä, kuin harmaasta imupaperista tehty pallo, jollainen oli riippunut monena kesänä kuistin katossa. Tämä oli litteä, vaaleanharmaa, koristeellinen luomus, kuin psykedeelistä aaltoilua, joka oli kiinnittynyt katonrajaan ikkunan luona kattohirren molemmin puolin. Sen alla lattialla oli keko »putua», kuin pieneksi silputtua samalta tai lahoppua, vai oliko se jonkinlaista jätettä, ampiaispesän kaatopaikka? Onneksi minun ei ole sentään tarvinnut ottaa kantaa näiden avaruusolentojen vierailuun, tai mitäpä minä olisin niille mahtanut. En muuta kuin että olisin elänyt vain toisella puolen tupaa ja kulkenut kyyryssä aterioilleni pöydän taakse toivoen ettei kimppuuni hyökättäisi. Niinhän minä kuljin monena kesänä kuistin pallomaisten pesienkin alitse ja vain yhden kerran minua pistettiin. Sankarillista, sanoi joku jolle hän tätä mielessään kertoi, ja hänen sisimmässään värähti.

Ei saisi uuvahtaa tähän saapumiseen, vaikka tämän merkitys olikin paljon suurempi kuin uskalsi edes itselleen myöntää. Tätä voisi nimittää suorastaan ratkaisevaksi, jos uskalsi niin mahtipontisesti ajatella. Yksinäisyyden valitsemistako tämä oli? Vaiko vapautumisyritys? Vai uusi elämänsuuntako? Pakoa vanhuudesta? »Vielä minä jaksan.» Uhmaa?

Mitä vielä! Eivätkös tarinat ja perimätieto olekin täpötäynnä vanhoja, yksinään metsässä asuneita naisia, joita joko pelättiin tai vähäteltiin. Ainakin vieroksuttiin. Tuskin kukaan ymmärsi, että he yksin metsässä selviytyessään ovat olleet

oman elämänsä hallitsijoita. Todellisia elämäntaiteilijoita. Määränneet itse itsestään. Omalla tavallaan. Vähään tyytyen. Suurenmoisesti omavaltaisuudestaan ja itsetunnostaan salaisesti nauttien. Eihän hänkään missään ollut voinut niin hyvin kuin täällä metsässä.

Eikö tosiaankaan? kysyisi joku sielullisesti vihkiytymätön.

Ei. Mutta siinä samassa kun hän vastasi näin ehdottoman kielteisesti, hänen mielessään värähti taas kuin pieni tiuku olisi vahingossa helähtänyt. Eivät asiat koskaan niin yksioikoisia voineet olla, eikä ehdottomia vastauksia pitänyt antaa edes itselleen. Paitsi joissakin asioissa jotka koskivat oikeudenmukaisuutta. Mutta ihmissuhteissa, jotka olivat kuin harsoa ja virtaavaa vettä... Niissä ei ehdottomuutta ja ratkaisuja ollutkaan, vaikka niin kuviteltiin.

Tilanne oli nyt sellainen, että hän oli jättänyt vieraan maan nähdäkseen, voiko hän olla palaamatta sinne. Nähdäkseen, voiko hän jättää taakseen ihmissuhteen, joka oli merkinnyt hänelle uutta elämää lasten aikuistuttua ja irrottua hänestä. Punnitakseen vielä kerran erilaisia vaihtoehtoja, vaikka valinnat ja ratkaisut olivat alkaneet tuntua aina vain vaikeammilta ja epätodellisemmilta. Voiko loppujen lopuksi jättää mitään taakseen? Eikö kaikki aina kulkenut mukana ainakin niin kauan kuin järki jotenkin juoksi. Ja tunteet. Tunteet ja muisti. Niistähän ihmisen persoonallisuus viime kädessä koostui. Ja liikuntakyvystä. Jollei pystynyt liikkumaan, ei pärjäisi täällä metsässäkään. Anna minun pitää pääni ja liikuntakykyni. Ja ajokorttini ja autolla-ajotaitoni, niin luonnonsuojelija kuin olenkin. Ystävätär oli kirjoittanut Imatralta 90-vuotispäivänsä jälkeen: »Olen niin riemuissani kun sain ajokorttini uusittua.» Se oli enemmän kuin rohkaisevaa, se oli hullaannuttavaa ja nuorentavaa. Minähän olen vasta 78-vuotias, Anna Mari oli hokenut monta päivää ja kulkenut rivakoin askelin, tuntenut

itsensä iättömäksi. Ja nytkin hän ajatteli: minä kuljen kaikki vanhat reittini niin kuin ennenkin, kiipeän samat vuoret, tarkastan jyrkänteet ja majavalaakson, käyn suot ja lähteet, etsin muinaiset talonpaikat ja rauniot metsistä, katson mitä on jäljellä, kierrän kaukaa vain kesämökkialueet, joita kammoksen; onhan minullakin rajoitukseni. Maa kunnasten ja laaksojen, mi on tuo kaunoinen, oli Aleksis Kivi kirjoittanut uusmaalaisesta maisemasta. Mutta yhtä hyvin se sopi eteläsavolaiseen maisemaan, tähän hyväkasvuiseen, hikevään, vaihtelevaan, kivien, notkojen, rotkojen, harjujen ja lähteensilmien, järvien ja tummien suolampien elävöittämään vehmaaseen ja aina yllätykselliseen maisemaan, Suomeen, koko suomalaiseen luontoon. Tää ihanainen, kallis maa on meidän ainiaan, hän oli lausuillut itsekseen Kanadan-vuosinaan, Toronton ihmisvilinässä, aina kun koti-ikävä oli yllättänyt. Monta kertaa hänelle oli äkkiarvaamatta noussut itku kurkkuun ja hän oli muistanut Karjalaa, lapsuuden kotiseutua, rauhan saavuttamiseksi pakosta luovutettua aluetta, ja hän oli ajatellut: Se on minun sydämeni koti, sammumattoman kaipaukseni kohde, ihanainen ja ainiaan luovuttamaton osa Suomea.

Sitäkin hän oli tullut täältä etsimään, Karjalaansa. Täällä metsän hiljaisuudessa sai sielullisesti riehua vapaasti ja valata koko sisäisellä arsenaalillaan Karjalaa takaisin, eivätkä pääskysyet syöksyneet kieltämään vaikka olisi ääneen ja jopa sanoin hyräillyt isän nuotilla Karjalan jääkärien marssia pihan yli ulkokuoneeseen kävellessään, koiranputkien ja keltaisten vaapukoitten valtavasti levinnyttä ryteikköä auki tallatessaan. Kaunis Karjala, isiemme maa.

Väliin tuntui kaikki elämässä olevan luvatonta ja samalla luovuttamatonta. Karjala, ihmissuhteet, rakkaus. Vaikeita, luvattomia, luovuttamattomia asioita. Eihän niitä olisi saanut ajatellakaan, ei edes yksin, ei varsinkaan enää. Ei niitä juuri

kehdannut myöntää itselleen, saati puhua muille. Kaikki ikään kuin hämärtyi ja muuttui tuntemattomaksi ääneen puhuttaessa, toisten, ulkopuolisten muodostaessa asioista omat mielpiteensä, käsityksensä ja johtopäätöksensä. Tuntui ettei kannattanut ottaa enää mitään riskejä ihmisten suhteen; ei jaksanut kestää heidän väärinkäsityksiään. Piti asiat ominaan. Oppi vaikenemaan. Vieras kieli jota hän oli oppinut niin, että lopulta näki unensakin englanniksi, ei koskaan tuntunut tyhjentävän hänen ilmaisuntarvettaan pohjia myöten. Siitä syntyi merkilinen painolasti, ikään kuin korkoa korolle kasvava tyydyttymättömyys. (Hyi, mikä sana, hän ajatteli. Mikä itsekäs ajatus. Mutta niin se vain oli.) Rakas Ron, hän oli suunnitellut kirjettä ennen lähtöään: minä lähden nyt enkä ehkä enää palaa... Ei siitä mitään tullut. Kirje jäi kirjoittamatta, mutta hän lähti. Happy landing. Have a good trip. Ja tässä hän nyt oli. Täällä. Se sana tuntui pehmeämmältä, lempeämmältä, leppoisammalta, hellemmältä. Oih, näitä suomen kielen sanoja! Paitsi että sanat rakas ja rakastaa olivat kuin luitten rutinaa ja vanhan sängyn rysähtelyä. Kun suomalainen hyväilee, hän kyllä haluaa ensin, mutta sitten hän rutistaa.

Niin hänelle oli tapahtunut. Suomalainen oli rutistanut häntä. Ensin hän oli ajatellut, että se oli vain kielellinen kokemus. Sitten hän ajatteli, että se oli vain kesäyö. Mutta sitten oli tullut syksy ja hän oli matkustanut Torontosta Berliiniin suomalaista tapaamaan tarkistaakseen asian ja havainnut, ettei kysymys ollut ainakaan pelkästään vuodenajasta. Eikä pelkästään suomalaisista verbeistä ja niitten fyysisistä toteutuksista. Mutta siis tilapäisestä kokemuksesta kumminkin.

Nyt siitä oli kolmekymmentä vuotta, ja kaikki vuodenajat olivat osoittautuneet yhtä merkityksellisiksi ja yhtä merkityksettömiksi. Ja hän oli nyt vanha. Ja suomalainenkin oli nyt kolmekymmentä vuotta vanhempi. Heillä oli lapsia ja

lastenlapsia, mutta ei yhteisiä. Eikä kumpikaan ollut vapaa, paitsi kun he olivat yhdessä. Ja kun he olivat erossa, he olivat yksinäisiä.

Tällaisia tarinoita on, hän sanoi itselleen. Näin ihmiset elävät kaiken näennäisen ja näkyvän alla. Mutta samassa hetkessä hänen oli taas korjattava ajatuksiaan. Ei Ron ole mikään näennäinen ilmiö minun elämässäni. Hän on... Oli vaikea määritellä noin vain mitä Ron oli hänelle ollut. Mikään määritelmä ei olisi koko totuus. Ron on osa minua ja minä olen osa häntä. Minä olen merkityksellinen hänen elämässään ja hän on merkityksellinen minulle. Enkä minä halua pahoittaa hänen mieltään, en voi enkä tahdo.

– Älä rakastu minuun, minä en jätä perhettäni, oli suomalainen sanonut heti ensimmäisen lankeemuksen jälkeen. Selvästi sanottu. Sanottu ja tehty. Ja tehty mikä tehty.

Kun Anna Maria oli muistuttanut häntä tästä repliikistä, oli suomalainen vain hymähtänyt kuin huvittuneena. Se oli sentään jonkinlainen myöntö. Kuin toteamus: tässä sitä ollaan.

– Minä tarvitsen koko tämän luonnon korvaamaan sinut, oli Anna Maria sanonut. Minä tarvitsen siihen koko maapallon. Ja niin hän edelleen tunsu. Vaikka ei se kyllä ollut koko totuus sekään. Totta kuitenkin. Mutta eiväthän mitkään asiat korvanneet toisiaan. Eikä kokonaisuutta saanut kootuksi kouriinsa, niin ettei se olisi tihkunut ja pursunut kuin hyytelö sormien välistä hallitsemattomiin (grasp oli se englannin verbi joka tässä yhteydessä kummitteli hänen mielessään, impossible to grasp – mahdotonta käsittää koko kokonaisuutta, menneisyys

ja tulevaisuus mukaan luettuina plus sivuilmiöt ja -vaikutukset). Kuitenkin vanhana näki pitkiä kaaria, kokonaisiasia maise-
mia elämästään, ja niihin liittyi voimakkaita tunteita, kuin väri-
sävyjä joista piti tai jotka jatkuvasti aiheuttivat verestä kipua.
Kipeät muistot ovat ihmismielen elävintä osaa. Siispä elossa
ainakin ollaan. Ja kaipaus. Ikävöinti. Kaipuu. Ikävöinti säilyy
viimeiseksi. Lapsia tulee ikävä, sanoi isä ennen kuolemaansa,
melkein viimeisiksi sanoikseen. Ja minä ikävöin Suomeen ja
Karjalaan, Anna Maria ajatteli. Jospa se ikävöinti jää elämään
lapsiinikin heidän tietämättään. Ja heidän lapsiinsa. Jospa his-
toriat ja elämänkohtalot muodostuvatkin sellaisista tiedosta-
mattomista aineksista?

Hän oli tavannut Jussin Euroopassa eräällä matkalla, jolla
Ron ei ollut mukana. Jussi oli ollut Anna Marian lisäksi ainoa
suomalainen konferenssissa, ja he olivat istuneet vierekkäin
kaikkien luentojen, esitelmien ja videoesitysten ajan. Oikeas-
taan Anna Maria ei siellä edes edustanut Suomea, vaan hän
edusti Kanadan suomalaisia ja heistäkin vain erästä pientä
innostunutta, oma-aloitteista ryhmää, joka oli päättänyt
lähettää hänet edustajakseen ulkosuomalaisten Eurooppa-
päiville. Jussi osui sinne sattumalta, melkein pä kuokkavie-
raana, mutta hän suhtautui epäviralliseen mukanaoloonsa
tyynesti ja vaikutti pidättyväisen kiinnostuneelta ulkosuo-
malaisten ulkoeurooppalaisista käsityksistä. Oli luonnollista,
että he istuivat rinnakkain, vilkaisivat silloin tällöin toisiinsa
sanattoman yhteisymmärryksen merkiksi (kun joku puhui
heidän mielestään päättömiä), ja tietenkin he kulkivat ja söi-
vät yhdessä konferenssin ajan. He olivat yhtä mieltä melkein
kaikesta ja arvasivat toistensa ajatuksia ennen kuin niitä lau-
suttiin ääneen. Päättäjäisjuhlallisuuksien päätteeksi Anna
Maria vietti Jussin; muuhun tulokseen he eivät voineet asiaa
myöhemminkään pohtiessaan tulla. Anna Maria myönsi sen,

vaikka Jussi epäröikin; hänellä ei ollut selvää mielikuvaa tapahtumasta. Minä en ole ikinä vietellyt ketään, en ikinä ennen, pohti Anna Maria. Vaikka miten se nyt oli, hänen oli rehellisyyden nimessä jatkettava pohtimistaan. Enkö minä ehdottanut Ronillekin, että hän tulisi lomallaan katsomaan minun kesäpaikkaani suomalaisessa metsässä, ja Ron oli kiinnostunut heti ja tuli seuraavana keväänä. Suomessa oli silloin ollut filmikäsikirjoittajien konferenssi ja Anna Maria oli ollut tulkkina. Ron oli viipynyt ylimääräisen päivän Suomessa ja Anna Maria oli näyttänyt hänelle Tapiolaa, Porkkalaa, Glimsiä, Aleksis Kiven kuolinmökin ja tarjonnut kasvisaterian Bembölen kahvituvalla. Mutta ei sitä voi viettelemiseksi nimittää. Ron oli sitten tullut monena keväänä ja viipynyt joka kevät hieman pitempään. Kun Anna Maria oli ollut suomalaisseurueen tulkkina Toronton Harbourfrontissa, hän ei ollut ottanut yhteyttä Roniin, ettei olisi synnyttänyt miehessä jahdatuksi tulemisen tunnetta. Mutta kun Ron seuraavana keväänä taas tuli Suomeen, hän sanoi olevansa vapaa mies. Vapaa ja vapaa, olisi Anna Maria voinut ajatella jo silloin, ex-vasio ja viisi lasta, vanhimmat jo täysi-ikäisiä, tai ehkä kaikki jo siihen mennessä. Eikä Ron alun alkaenkaan ollut valehdellut. Hän istui sinivihreässä puutarhatuolissa kukkivan sireenin vieressä ja joi teetä, kun Anna Maria kysyi: – Oletko naimisissa, Ron? – Olen, sanoi mies, minä olen naimisissa. – Onko sinulla lapsia? kysyi Anna Maria. – On, viisi, vastasi Ron.

Tällaisia ovat sivistyneitten naisten ja miesten keskustelut nykyisin, ajatteli Anna Maria, joskaan ei aivan selvin sanoin mielessään; hänhän opetteli itse paraikaa yksinäisen, eronneen, keski-ikäisen naisen roolia tässä epämääräisessä seksotkussa jota elämäksi ja ihmissuhteiksi nimitetään, joskus jopa rakkauselämäksi. Oikeastaan hän tajusi vasta ensimmäisen kerran, että asioita voidaan käsitellä hienosti ja hillitysti

niissäkin tilanteissa, joissa ennen olisi hypitty seinille. Siinä he siis istuivat kukkealla, ei vielä täysin umpeen kasvaneella pihamaalla keskellä korpea, kahden, mies ja nainen, nainen ja mies, ja olivat hakeutuneet tähän tilanteeseen vapaaehtoisesti. Aivan. Vapaaehtoisesti. Anna Maria ei vielääkään edes elettyjen kolmenkymmenenneljän vuoden jälkeen voinut ajatella, että hän oli vietellyt Ronin. Ei. Hänellä ei ollut siihen sielullista kapasiteettia, ruumiillisesta puhumattakaan. Hän oli tullut vain toverillisesti vihjanneeksi, että hänellä oli kesäpaikka Savossa, siis Helsingistä tuonne pohjoiseen, Sisä-Suomeen, siinä 300 kilometriä ylöspäin kartalla, niin että jos sinua kiinnostaa suomalainen luonto, oikea metsäluonto, niin tule katsomaan, voisit ajaa minut sinne, minä aina väsyn jo sillä ajomatalla... Ja tämä hullu oli tullut. Ja kun hän oli nähnyt sen suomalaisen metsäluonnon ja rynkyttänyt sinne kuoppaista, melkein umpeenkasvanutta metsäautotietä pitkin ja oppinut kantamaan tavarat autosta ja vettä järvestä, opiskellut myös suomalaisen saunan oikean lämmittämistavan ja oikean saunakäyttäytymisen, vastoijenteon, itsensä hutkimisen lauteilla ja heittäytymisen liukkailta kiviltä järveen itseään ja paikkojaan satuttamatta, niin hänhän tuli sinne seuraavanakin keväänä ja sitä seuraavana ja sitä seuraavana, olkoonkin että hänellä oli vaimo Kanadassa ja viisi lasta. Miten virkistävää hänen olikaan päästä niistä hetkeksi eroon ja kohdata yksinäinen, ihmiskosketusta kaipaava altis nainen maapallon neljänneksen toisella puolen. Ja miten virkistävää se oli ollut Anna Marialle! He olivat olleet tasavertainen pari. Antautuneet yksissä tuumin viettämään lomaa elämästä, toistaan kunnioittaen, liittäen elämänsä herkat kosketuskohdat toisiinsa kuin linnunmunan puolikkaat taivaansinisine väreineen, eikä kumpikaan purkanut traumojaan toiselle. Se oli kuin sanaton yhteinen sopimus. Elettiin kaksi viikkoa kuin yhtä ainoata valoisaa kesäyötä.

Anna Maria sijoitti Ronin nukkumaan tupaan yksin saunan jälkeen ja meni vasta aamulla hänen viereensä auringon jo paistaessa. Neljäntoista päivän kuluttua hän ajoi miehen lentokentälle ja kylläkin itki ratissa ajaessaan yksin takaisin. Mutta ei se viettely ollut. Luonto se oli, joka Ronin tänne toi toistuvasti ja hänet lumosi. Noin vanha! oli Anna Marian keskimäinen poika sanonut Ronista. Poika oli ollut automatkalla kavereittensa kanssa ja poikkesi katsomaan äitiä, vaikka oli annettu ymmärtää, ettei ehkä juuri silloin ollut paras mahdollinen aika tulla. Mutta tulivat siis kuitenkin, pistäytyivät. Noin vanha! Ron oli ollut silloin 44-vuotias, he olivat Anna Marian kanssa samanikäiset. Anna Maria oli yrittänyt selittää: ei Ron vanha ole, hänellä on vain harmaa tukka. Ronilla oli tosiaankin kaunis tuuhea vitivalkoinen tukka, hyvin erikoinen. Mutta hän oli poikamainen olemukseltaan ja hän nauroi valloittavasti, heittäen päätään taaksepäin. Niin hän nauraa vieläkin ja hänellä on yhä hiukset päässä, Anna Maria ajatteli. Hänellä oli yhä tarve puolustaa Ronia. Hän muisti myös kuinka hän poikien lähdettyä – kun Ron oli mennyt omin päin istumaan puutarhatuoliin – oli sanonut: – Siellä on teetä poikien jäljiltä, maistuisiko sinullekin? Sitten hän oli kysynyt: – Oliko se yhä kuumaa? Ja Ron vastannut: – Se oli märkää. (Niin että sellainen pieni särökin oli kommunikoinnissa ollut.)

Mutta Jussin hän oli vietellyt. Hän. Kunnollinen, omanarvontuntoinen, korkeasti moraalinen nainen, jolla oli tyyni, sivistynyt, moitteeton aviomies Kanadassa. Hänen toinen aviomiehensä. Pitkän ennakkoharkinnan ja hyvin sujuneen yhteiselämän aikaansaannos. Saavutus, voisi sanoa. Tulos. Ja tässä hän nyt oli, sitä hajalle repostelemassa. Vai oliko? Miten mitataan arvoja, jotka eivät kerta kaikkiaan ole yhteismitallisia?

Anna Maria ei vielääkään tajunnut eikä voinut ainakaan varauksettomasti myöntää olleensa aktiivinen. Hänestä oli

vain tuntunut, ettei hän vielä koskaan elämänsä aikana ollut saanut sellaista itsestään selvää kosketusta toiseen ihmiseen kuin tuolloin tuolla, mikä kaupunki se nyt olikaan, hitsi soikoon, ja kun miehen nimikin oli vielä Jussi, niin kuin alussa kuului olla. Perästäpäin, kun hyvän käyttäytymisen ja korrektiuden vaatimus oli jälleen vallannut hänen sielunelämänsä ja hän oli palannut herttaisen, hyvän anoppinsa ja joustavien, mallikelpoisten kanadalaisten sukulaistensa vaikutuspiiriin, ja etenkin kun hän oli lukenut yhden Harper's Bazaarin artikkelin, joka oli kuin hänelle osoitettu, hän oli alkanut epäillä, että hän oli ehkä sittenkin kokenut ja tulkinnut tilanteen väärin. Ehkä Jussi oli ollut vain ystävällinen ja hän oli haksahdannut pitämään sitä erotiikkana, niin kuin eräs Harper's Bazaarihaastateltu kypsä nainen varoitti. Tämä nainen kertoi omalta kohdaltaan päätyneensä varomaan sellaisia tilanteita katkerien kokemusten kautta. Kun nuoremmat miehet ovat ystävällisiä ja avulialta, vanhempi nainen tulkitsee sen helposti väärin ja pitää sitä henkilökohtaisena kiinnostuksena, selitti tämä viisas, paljon kokenut nainen lehden palstoilla ja sai Anna Marian selkäpiin häpeästä kyntelöittämään. Ei mikään ole niin unohtumatonta ja anteeksiantamatonta kuin nolouden tunne. Se on niitä kaikkein hyvittämättöimpiä asioita maailmassa, ainakin jos on kysymys anteeksiantamisesta omalle itselleen. Sitä ei olisi pyyhkinyt pois (ajatteli Anna Maria vieläkin) mikään muu kuin se mitä sen jälkeen tapahtui.

Sen jälkeen, jonkin ajan kuluttua (sietämättömien epäilysten, kaiherrusten ja mielen heittelyiden jälkeen) Anna Maria tapasi erään Jussin työtoverin, naisen, eräässä kansainvälisessä pikku tapahtumassa eikä voinut olla (voi elämän kevät tätä teini-ikäistä alkeellisuutta yhä vieläkin!) lähettämättä Jussille terveisiä. – Me olimme ainoat suomalaiset siellä ja pidimme yhdessä Suomen puolta, hän onnistui sanomaan vakuuttavan

pontevasti. Työtoveri katsoi häneen ja sanoi: – Jussilla pitäisi olla joku joka pitää hänestä huolta. – Onhan hänellä vaimo, sanoi Anna Maria. – Niin, mutta ulkomailla, sanoi työtoveri. – Mitä tarkoitat? henkäisi Anna Maria. – En mitään erityistä, sanoi työtoveri, hän on kyllä ihan kunnollinen ja tunnollinen, oikeastaan erittäin tunnollinen ja luotettava. Tapahtuiko siellä jotain erityistä? – Ei, ei, ei mitään erityistä. (Anna Marian henkeä suorastaan salpasi; nyt oli saatava keskustelun suunta käännettyä, muuten hän sanoo niin kuin asia oli: Jussi oli yötä minun luonani, minun huoneessani, ja me rakastelimme neljä kertaa ja minä sain orgasmin joka toisella kerralla, ajattele!)

Miten vapauttavaa se olisikaan ollut, puhua avoimesti ja suoraan täysikasvuisten, maailmalla paljon reissaavien naisten kesken, ei kerskailevasti, ei kevytmielisesti, vaan toteavasti, ihmetellen: että sellaista voi yhtäkkiä, odottamatta tapahtua ventovieraitten ihmisten kesken, miehen ja naisen kohdatessa irrallaan vakinaisista siteistään.

Mutta ei, saman tien hän päätti siinä silmänräpäyksessä, ettei hän puhuisi tästä asiasta koskaan kenellekään, ja niin se jäi kasvamaan häneen. Se oli alkanut jo itää silloin. Ja kun Jussi soitti, hän heittäytyi selälleen sänkynsä päälle luuri kädessään ja sanoi: – Miten sinä olet voinut olla soittamatta näin kauan?

– Sinä kielsit, sanoi Jussi.

Niinhän se oli. Jussi oli kysynyt aamulla silloin kolmekymmentä vuotta sitten: – Saako sinulle soittaa? – Ei, ei, hän oli vastannut, minä kammoan puhelinta, älä soita, ei. – Eikö sinua saisi kuitenkin tavata? sanoi Jussin ääni hänen korvaansa, ja Anna Maria tajusi, että hän piti siitä, piti aivan hirveästi; ääni on ihmisen paljaimpia ominaisuuksia.

Ja he sopivat tapaavansa Lontoossa PEN-klubin kokouksessa.

Hän ei ollut nyt ilmoittanut kenellekään tulevansa tänne metsään yksinään, ei Ronille, ei Jussille, ei lapsilleen. He olivat Ronin kanssa jo useita vuosia viettäneet osan kesälomaansa omin päin, ja sanattomasta sopimuksesta kumpikaan ei kyselyt eikä tilittänyt lomanaikaisia menemisiä ja tekemisiä toiselle. Ron saattoi nytkin aivan hyvin viettää lomansa jossain tuntemattomassa seurassa, niin kuin hän oli aikoinaan viettänyt touko-kesäkuun vaihdetta täällä Savossa Anna Marian luona vaimonsa tietämättä. Näin elämä kierrättää asioita. Kostaakohan se ja palkitseekohan se myös? Ei elämä vastaa, se jatkuu, tai sitten ei. Siihen oli tyytyminen.

Näin vaisusti saattoi ajatella, mutta täällä se ei onnistunut pitkään. Täällä luonnon uhkeus puhui vaisut ajatukset nurin. Oli hullaannuttava pelkästään ihailemaan pakahduttavuuteen asti. Se kävi melkein työstä. Työlästä oli ihmisen kutistua todelliseen pienuuteensa täällä, missä jokainen puu, jokainen tuulella heiluva heinä tuntui merkityksellisemmältä kuin jonkin kaksijalkaisen tarpojan ilmaantuminen tähän maisemaan. Eihän hän osannut kohistakaan niin kuin kohisivat puut ukkosen yrittäessä tunkeutua harjun ylitse tähän laaksoon, joka taas kerran palautti mieleen ammuin nuoruudessa luetun kirjan, yhden niistä harvoista joita sota-aikaan ilmestyi. »Vihreä oli laaksoni» oli sen kirjan nimi, walesilaisen kirjailijan kirjoittama. Hänen nimensä jäi mieleen koska siinä oli kaksi

»Elämä on ristiriitojen kanssa
elämistä, ei ratkaisuja.»

Anna Maria on palannut Kanadasta metsämökilleen kesänviettoon. Hän on 78-vuotias ja taitekohdassa: palatako takaisin aviomiehensä Ronin luo vai jäädä Suomeen? Anna Maria tekee tiliä itseään nuorempaan rakastajaansa Jussiin, jonka kanssa tarkasti salattu, eroottisesti vahva suhde on kestänyt jo kolmekymmentä vuotta.

Luonto ja sen kunnioittaminen, rakkaus ja erotiikka, mennyt ja tuleva käyvät leikkiä Anna Marian mielessä. Eeva Kilpi kuvaa rohkeasti Anna Marian naiseutta ja ravistelee käsityksiä ikääntyneiden rakkaudesta ja erotiikasta.

Unta vain ilmestyi alun perin 2007. Se on vuonna 1973 ilmestyneen *Häätanhun* jälkinäytös Suomen suvessa, täynnä muistoja ja kesäöisiä unelmia, mutta myös havaintoja vanhuudesta.

EEVA KILPI (1928–2026) oli rakastettu kirjailija, mielipidevaikuttaja ja kotimaisen kirjallisuuden merkittävimpiä hahmoja.

	 9 789510 536179
www.wsoy.fi	84.2 ISBN 978-951-0-53617-9